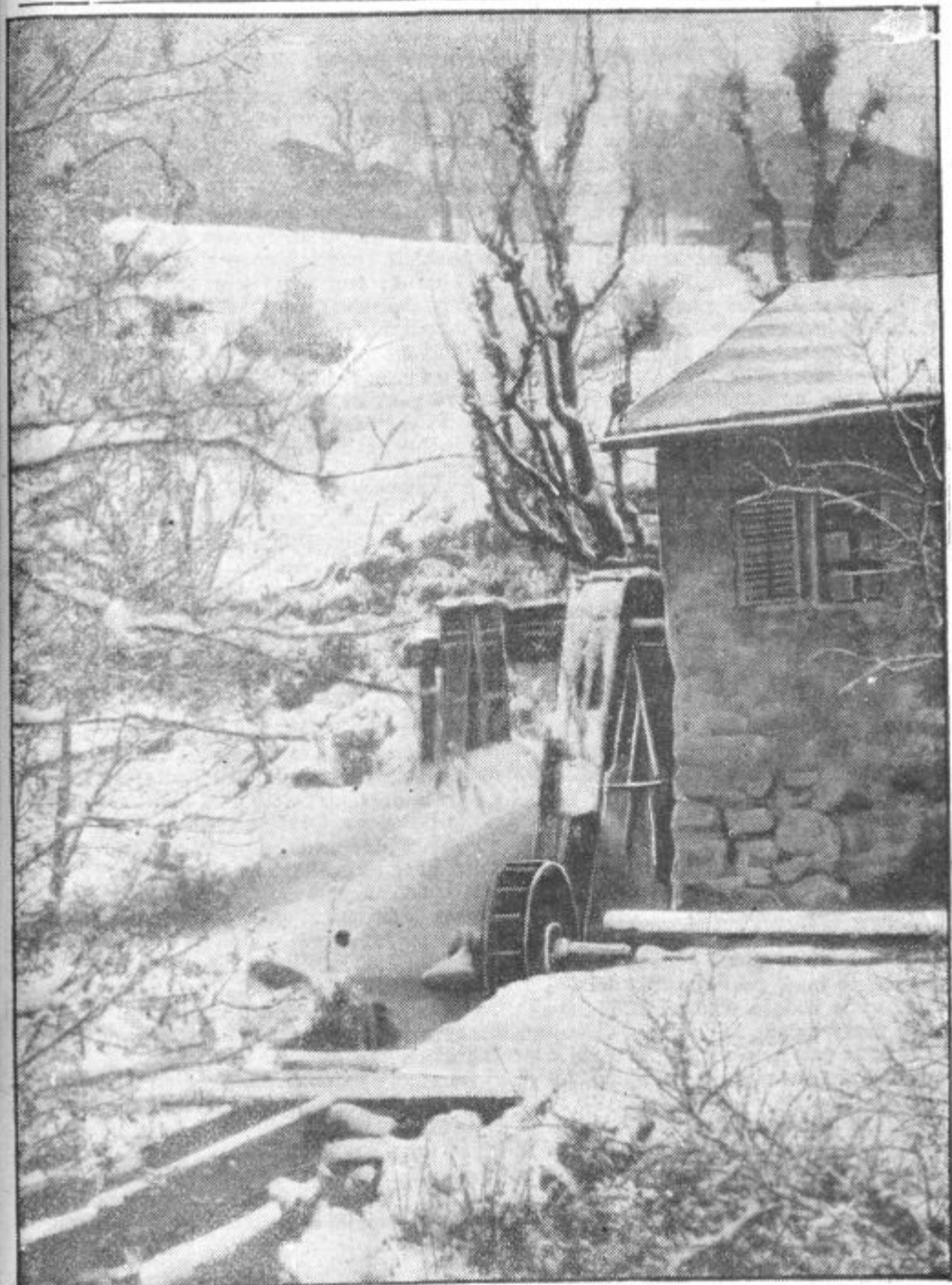

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 2.

V LJUBLJANI, 14. JANUARJA 1934

KNJIGA 15.

MLINSKI POTOK POZIMI (Foto).

ALI IN KAKO MOREMO IZBOLJŠATI ČLOVEŠKI ROD?

PRIV. DOC. DR. B. K. SKERLJ

To je osrednji problem evgenike, one vede, ki je danes v Nemčiji tako čislana in ki jo v drugih državah (prav zaradi tega) gledajo le z največjim nezaupanjem. Toda dejstvo, da Nemci častijo evgeniko, še ni noben dokaz, da evgenika ni veda in da ni utemeljena. Ta nazor bi bil prav tako nesmiseln, kakor oni, da glasba ni glasba zato, ker so največji glasbeni geniji bili slučajno Mozart, Bach, Beethoven in Schubert — torej slučajno Nemci. Da je evgenika veda, ne more omajati dejstvo, da jo Nemci sedaj posebno goje, zakaj praktično izvajanje evgenike ni veda. In le glede izvajanja so dopustni dvomi o znanstvenosti. Nikoli še nobenemu človeku ni padlo v glavo, da pravo ni veda zato, ker ga nekateri pravniki ne izvajajo, ali pa zato, ker so dobri odvetniki včasih slabi pravniki.

Z evgeniko se moramo baviti torej prav resno in spoznati moramo njen osrednji problem, ki smo ga dali z naslovom tega razmišljanja. Saj stvar mesta morda ne bo čisto lahka, vendar pa upam, da bo večini razumljiva.

Kakor hitro smo spoznali, da je človeštvo, zlasti današnje evropsko, že na drugi strani življenjske krivulje, je postalo vprašanje po izboljšanju aktualno. Pred vsem po vojni. Vsakomur je jasno, da je vojna izbrala smrtne žrtve med najboljšimi, da se je izgubilo torej mnogo najboljšega narodnega, človeškega življenja. In takrat so bili n. pr. Nemci med prvimi, ki so začeli računati, kolike izgube so imeli po vojni in v kakšni nevarnosti je bodoča družba, ki bo slovela na manjvrednih, ki so preživeli vojno (kajkrat celo zelo uspešno). Toda o pomenu vojne nekaj in sedaj še pozneje.

Evgenske težnje segajo že daleč nazaj, celo že v stari vek. Znanstveno podlago za nje pa so dala velika prirodoslovna odkritja in spoznanja zadnjih 60 do 70 let. Toda ker se nočem baviti tu z zgodovino tega razvoja, preidem kar na nekatera osnovna vprašanja, ki nam dajejo podlago za mogoče izboljšanje človeškega rodu.

Dve stvari sta zlasti važni: dednost in selekcija. Kaj je eno, kaj drugo?

Spoznanje, da se lastnosti in sposobnosti za izvestne reakcije podedujejo, je že staro. Toda biološka razlaga tega dejstva je še mlada, iz 60ih let preteklega stoletja. Takrat je pater Mendel v Brnu studiral na rastlinah dednostne zakone in odkrival tajne parave. Ta dela so se pozabila (kakor mnoga znamenita dela), ker so bila objavljena le v nekem malem časopisu. Leta 1900. pa so bili ti zakoni na novo odkriti po botanikih Corrensu, Tschermaku in de Vriesu, ki je odkril tudi že stare Mendelove poskuse. Od botanike, od poskusov na rastlinah, so prešli k poskusom na živalih in končno na opazovanje pri človeku.

S človekom ni mogoče delati poskusov (vsaj znanstvenih ne). Razen tega je človeška generacija razmeroma dolga, to se pravi, da ima človek potomstvo, mora biti vsaj spolno zrel in to je pri nas v najzgodnejšem primeru okoli 15. do 16. leta, praktično pa še veliko kasneje, tako da računamo pri človeku eno generacijo, to je dobo, v kateri povprečno more imeti potomstvo, na 25 do 30 let. Človek ima s stališča eksperimentatorja tudi razne druge napake: da ima razmeroma le malo potomstva, da traja nosečnost dolgo, da ima navadno le po enega potomca (šele na vsakih 80—85 rojstev pride en porod dvojčkov). Tudi druge napake ima človek, kar se tiče bioloških poskusov. Glavno pa nam seveda brani etika, da bi delali poskuse. Le tu pa tam so ti dovoljeni izjemoma na notoričnih zločincih, kjer je pričakovani uspeh in verjetna korist za družbo večjega pomena nego življenje družbi nevarnega zločinca. Seveda pa niti takrat ne gre za smrt dotičnega.

Za studij dednosti pri človeku so morali ubrati drugo pot. To imamo v genealogiji, v rodoslovju. Poskuse, ki jih moremo delati na rastlinah in živalih, nam pri človeku nadomešča narava. Narava meša človeštvo in nam v svoji neverjetni pestrosti nudi toliko možnosti, da je studij dednostnih pojavov prav pri človeku jako težak. Težak je zlasti zaradi tega, ker ne poznamo vseh pogojev, ki jih dela narava (saj se razen južnomorskega črva palolo ne ženi nobeno bitje tako brezupno, brez-

glavo, kakor človek). Ako n. pr. dam kakšno pražival na določen substrat, v tako in tako okolico, potem točno vem pogoj, ki more sprožiti drugačno reakcijo na življenjsko okolje, nego je običajna. Pri človeku pa ne določa (vsaj navadno ne) človek sam svojega okolja, temveč je rojen v takih in takih okoliščinah, ki mu a priori določajo neke reakcije. In tu nam mora pomagati studij rodovnikov. Rodovnik nam odkriva razne pojave v rodbini, normalne in abnormalne, zdrave in nezdrave (bolezenske). Sledimo lahko n. pr. podedovanju barve las in oči, podedovanju krivega nosu, velikih ušes, levičnosti, pa tudi bolezni (n. pr. duševne) in dispozicijam za nekatere bolezni, n. pr. za rak, za tuberkulozo, za hemofilijo itd.

Nosilci dednih lastnosti so v jedrih spolnih stanic, in sicer v hromozomih; imenujemo jih pa gene. Kadar se spojita dve spolni stanici, da ustvari novo bitje, govorimo o križanju. Razložiti pa moramo še razne načine

križanja. Ako sta si dve lastnosti enakovredni, n. pr. rdeča in bela barva pri cvetlici *mirabilis jalapa*, potem dobimo, ako križamo (splodimo) belo cvetočo z rdečo cvetočo cvetlico, dedno pot po tejle formuli:

$$\begin{array}{c} BB \times RR \\ BR \quad BR \quad BR \quad BR \end{array}$$

Pri tem pomenja vsaka črka en gen — eden je od matere, drugi od očeta. Zato beležimo za vsako lastnost po dva gena. Ako križamo dalje dve rastlini BR (ki sta po vidni barvi rožnati), dobimo:

$$\begin{array}{c} BR \times BR \\ BB \quad BR \quad BR \quad RR \end{array}$$

torej eno četrtno potomstva belo (BB), eno četrtno rdečo (RR) in eno polovico rožnato (BR, BR). In tako naprej do neskončnosti. Zmerom bo potomstvo iz dveh rožnatih rastlin (te vrste) le po polovici zopet rožnato, od ostale polovice bo zopet polovica rdeča, polovica pa bela. To dedno pot moremo natančno

»RASA«, delo berlinskega kiparja Richterja

predvideti in smo s tem ta pojav tudi razložili.

Toda takih lastnosti, ki bi se podedovale na tako enostaven način, je malo. Po večini, zlasti pri človeku, imamo opravka z lastnostmi, ki so glede svoje valence (»veljavnosti«, »zmožnosti«) različnovredne. Vzemimo n. pr. barvo las pri človeku. Temna barva (črni, rjavi, kostanjevi lasje) je dominantno dedna, svetla recesivno. Prvo je (po naše) krijoče, drugo pa krito. En gen (za vsako lastnost) dobiva človek od matere, drugi od očeta (to smo že slišali). Za vsako lastnost imamo torej v svojih stanicah po dva gena (pri spolu je za ta del mala variacija, ki jo bomo še razložili). Tako si moremo razložiti, ako vemo, da je en gen krijoč, drugi pa krit, da je dedna formula za kakšno lastnost drugačna, kot bi pričakovali po videzu. Temnolas človek ima lahko formulo TT ali pa Tt (mati t pomeni svetle lase: nasprotje temnih). Toda svetlolas človek ima vedno le formulo tt. In tako dobimo te možnosti:

Oče:	Mati:
TT	TT,

možnosti pri potomcih so seveda samo TT.

Oče:	Mati:
Tt	TT,

možnosti pri potomcih: $2TT + 2Tt$ (t. zv. povratno križanje), vsi pa so na videz temnolasi!

Oče:	Mati:
tt	TT,

možnosti pri potomcih so seveda samo Tt (na videz vsi temni!)

Oče:	Mati:
Tt	Tt,

možnosti pri potomcih so: $1TT + 2Tt + 1tt$; iz na videz temnih staršev dobimo eno četrtino potomstva svetlolaso! Primer je torej podoben zgoraj omenjenemu pri mirabilis jalapa.

Oče:	Mati:
tt	tt,

možnosti pri potomcih so seveda samo tt, vsi svetlolas (po dedni formuli in na videz).

Oče:	Mati:
Tt	tt,

možnosti pri potomcih so: $2Tt$ in $2tt$ (polovica na videz temnih, polovica svetlih, po dedni formuli in na videz; povratno križanje).

Na teh zgledih smo hoteli le na kratko razložiti temelje dednostnih spoznanj za človeka. To, kar vidimo, »na videz«, imenujemo fenotip, dedno podstavo, »formulo«, pa genotip. Lahko si ustrezata, ni pa da bi si morala! Kakor smo pač spoznali. (V resnici podedovanje barve las ni tako enostavno, vendar še razmeroma jasno in enostavno v primeri z drugimi znaki.)

Sedaj nam bo tudi jasno, kako se podeduje spol, zakaj tudi spol je dedna lastnost. Namestu recesivnega gena ni nič (0). Ako vzamemo formulo za žensko XX (oba spol določujoča hromozoma, eden od matere, drugi od očeta), za moškega XO, potem razumemo, zakaj je število spolov v resnici približno enako (teoretično bi moralo biti točno enako). Zanimivo je pri tem to, da določa bodočo hčerko moški spol določujoči hromozom (edini X), sina pa ženski (zmerom navzoči X, ki mu pa moški — oče ne prinese ustrežajočega para, temveč 0). Da to ne bo tako abstraktno, si tudi to še predstavimo z znaki:

Oče:	Mati:
XO	XX,

potomci so torej polovica (od štirih možnosti dve!) XX in polovica XO. To se pravi, da bi iz vsakega zakona pri zadostnem številu otrok bila polovica deklic in polovica dečkov. Seveda kdaj imamo pri človeku zadostno število otrok? Saj govorimo tu vedno le o možnostih, ne o konkretnem številu potomcev določenih staršev!

Toda na podstavi tega spoznanja si lahko tolmačimo, zakaj je število moških in žensk pri človeku in pri vseh živih bitjih približno enako. Gre tu za primer t. zv. povratnega križanja, kakor imenujemo križanje med heterocigotom (v tem primeru XO, oba hromozoma sta različna) s homocigotom (v tem primeru XX, oba hromozoma sta enaka; namestu hromozomov imamo lahko tudi le gene: tako je n. pr. TT in tt homocigot, Tt pa heterocigot; itd.).

Po rodovnikih skušamo torej zaslediti redno dedno pot one lastnosti, ki nas zanima. To je v mnogih primerih mogoče, po navadi pa jako težko. Toda mnogo primerov nam včasih pomaga k razjasnitvi. Nočemo utrujati z mnogimi primeri rodovnikov, upamo namreč, da je pomen dednosti in rodovnikov za naše vprašanje jasen.

Kaj pa je s selekcijo ali, po naše, izbero? Vzemimo zgled zopet pri človeku. Vsakomur je znano, da je velikost pri ljudeh jako različna, pravimo, da velikost variira. Vsak znak variira v nekih mejah, v večjih ali manjših. Za velikost n. pr. vzamemo kot posamezne variacijske razrede 1 cm. Imamo vrsto ljudi, ki so veliki n. pr. 156—175 cm. V vsakem razredu (156, 157, 158, 159, 160 itd. cm) je nekaj posameznikov, toda verjetno je, da jih je neke v sredini med 156 in 175 največ; lahko pa tudi bolj pri 156 ali pri 175. Če si narišemo na vodoravnico (absciso) velikostne razrede in navpično na vsak razred (na navpičnico ali ordinato) število pripadajočih posameznikov ter če potem zvežemo vse dobljene točke s črto, dobimo krivuljo. Taka krivulja je lahko simetrična ali nesimetrična. Pri vsej zadevi je na vsak način važno, da dobimo za določeno serijo (vrsto preiskovancev) vsaj srednjo vrednost znaka (n. pr. višine). Recimo, da je srednja vrednost (M) velikosti prej omenjene serije 168.4 cm. Ta vrednost je za to serijo tipična.

Pomen izbire spoznamo n. pr. na tem, da je velikost pripadnikov inteligence kateregakoli naroda večja nego velikost n. pr. kmeta. Tega si pa ne smemo predstavljati tako, da mora n. pr. biti vsak inteligent nad 168.4, kmet pa manjši, temveč: ako si razdelimo serijo, spoznamo, da imajo kmetje srednjo vrednost okoli 166 cm, inteligenca pa pri 170.8 cm. Skoro vsako serijo, ako je le dosti velika, moremo razložiti (analizirati) na več serij; od vsake dobimo posebno krivuljo z njenim vrhom in vse skupaj nam dajo ono prvotno krivuljo, ki velja za vse. Torej recimo, da imamo v našem primeru opraviti s serijo kmetov in inteligentov, ki so nam skupno dali srednjo vrednost za velikost pri 168.4 cm. Kaj pa je vzrok razliki med obema serijama?

Višjo rast smatramo vobče za znak ugodnejšega razvoja v boljših higienskih razmerah, nižjo pa za posledico težkega telesnega dela in razmeroma slabe hrane v otroških letih. To sta torej dva vnanja vzroka (ambienta), ki moreta vplivati na rast, in vemo, da vplivata. Ta dva ambienta sta selektivna, t. j. vplivata na neko prirojeno reakcijsko zmožnost, na rast, v čisto določenem smislu izbirajoča: slabe higienske in hranilbene razmere jo zadrže, dobre pospešujejo. Ker se je vobče v

teku zadnjih sto let higiena človeštva dvignila, smo mogli tudi v resnici zaznamovati višjo rast sedanjih generacij. Znano je, da bi viteški oklepi srednjega veka bili premajhni večini sedanjih moških! Prav tako, kakor pri rasti, vidimo spremembo n. pr. tudi pri menarhi (pri nastopu prvega mesečnega perila). V mestu dobe dekleta menarho povprečno prej kot na deželi, in prav tako smo ustanovili, da sedanja dekleta dobivajo menarho prej kot n. pr. prejšnja generacija ali pa celo pred okoli sto leti. Ta razlika je znatna (pol leta do dve leti!). Tudi to razliko moremo pripisati izboljšanim higienskimi razmeram.

Prihodnjič se povrnemo k našemu glavnemu vprašanju: ali in kako moremo izboljšati človeški rod? Toda vsaj te osnovne pojme, na katerih gradi evgenika, je bilo treba vsaj malo razložiti.

D A L J E

Pavla Henneberg: DREVO V
SNEGU

Corrige! V zadnji štev. lanskega »Zisa« str. 740. popravi Chasles-ovo rojstno letnico v 1798, potem »de mal« nam. del mal, »Traité de l'orthographe« in »je uvel apostrof« (Hs).

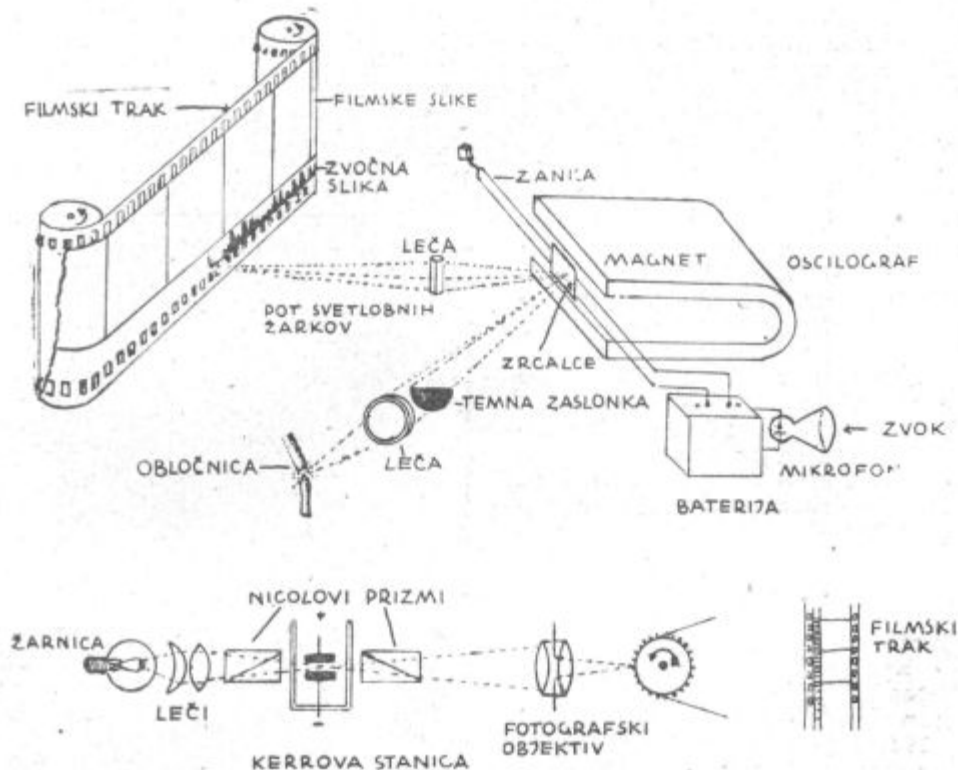
ZVOČNI FILM

MIROSLAV ADLEŠIČ

V zvočnem filmu so dale znanost, tehnika in umetnost naši dobi novo izrazno sredstvo. Saj je zvočni film po kratki razvojni dobi postal kulturna dobrina vsega sveta. Čeprav danes že vsakdo uživa to dobrino, prevzet od raznoterih dojmov, ki mu jih nudi, je pa vendarle malo tistih, katerim so znane osnove, načini in razvoj te panoge.

Edisonova iznajdba dosegla že precejšnjo popolnost. Razširila bi se bila gotovo po svetu, da ni imela velike hibe: manjkalo ji je prave jakosti zvoka. Čeprav so morali igralci pri snemanju naravnost kričati v posebna trobila, je bil zvok pri oddaji nejasen, medel in šibak.

Ko pa bi lahko po iznajdbi elektronske cevke namreč, ki je bila v stanu ojačiti zvok tako pri prejemu kot tudi

Slika 1 in 2

Že l. 1899. je skušal slavní ameriški izumitelj T. A. Edison napraviti prvi zvočni film na ta način, da je k premakljivim slikam kinematografa dodal istočasno napravljen zvok s fonografa, predhodnika današnjemu gramofonu. Ali poskusi so se mu izjalovili. Zlasti zaradi tega, ker se mu ni posrečil enakomeren potek slike in zvoka; potreboval pa je razen tega preveč zvočnih valjev (plošč) za kratek prizor. Kljub tem neuspehom ideja zvočnega filma ni zapadla pozabljenju, kajti že l. 1914. je

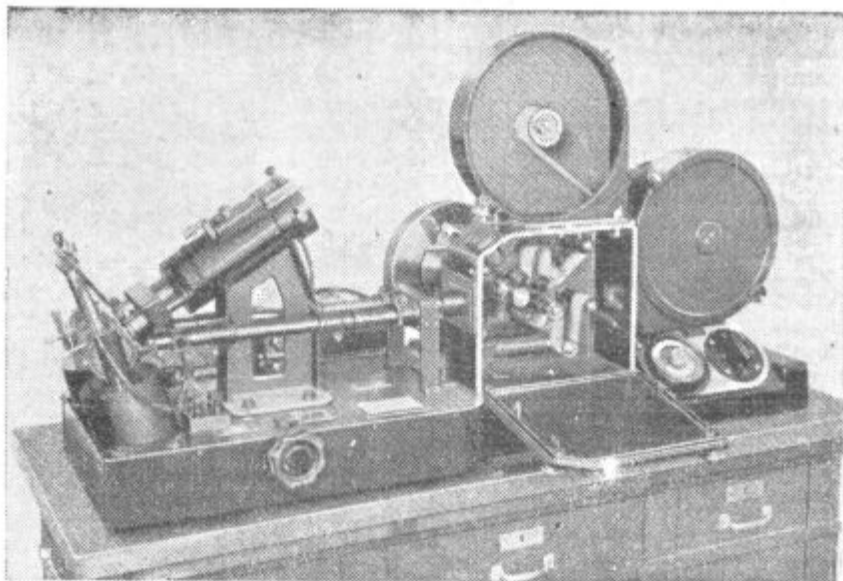
pri oddaji, nastopila za izum zvočnega filma nova doba, te ni bilo. Pojavila se je šele takrat, ko je že pričel svetlobno zvočni film svojo zmagoslavno pot.

Današnji zvočni film ima namreč svoj izvor v svetlobni telefoniji, postopku, ki je široki javnosti še danes neznan, dasi ga je že l. 1893. na svetovni razstavi v Chicagu razstavil in pojasnil Američan Graham Bell, ter sta ga pozneje bistveno izpopolnila Dudell in H. Simon. Bistveni del svetlobne telefonije je »govoreča obločnica«, ki je v stanu pretvar-

jati zvočne tresljaje v odgovarjajoče svetlobne izpremembe. S fotografijo teh svetlobnih izprememb bi bilo možno posneti zvok neposredno na film poleg optične slike. Praktično je to možnost uresničila »Skupina treh švicarskih učenjakov« (Triergon): Vogt, Engel in Massole, l. 1919., ko se jim je posrečilo s pomočjo svetlobno občutljivih fotoelektričnih stanic spremeniti fotografirane svetlobne izpremembe »govoreče luči« zopet v zvok. Toda poteči je moralo še osem let, preden je na podlagi

Snemanje in izdelava zvočnega filma

Kot omenjeno je možno zvok fotografirati. To se čuje precej neverjetno, kajti znano je, da obstoja zvok v tresenju nevidnih zračnih delcev. Ti zvočni tresljaji se širijo s precejšnjo hitrostjo 340 m na sekundo, dokler ne zadenejo ob oviro ali ob slušni organ, s katerim jih zaznavamo. Pri tem pa prenesejo tresljaje tudi na oviro, tako da se le-ta začne tresti (pri ušesih bobnič). Od te

Sl. 3

PRIPRAVA ZA SNEMANJE ZVOČNEGA FILMA

S to pripravo se fotografira zvok preko oscilografskega zrcalca

Karolusove krmilne priprave, tako zване Kerrove stanice, ki je nadomestila nepopolno »govorečo obločnico«, njih izum dosegel zaželjeno popolnost. Šele l. 1927. si je ta utrl pot po Ameriki, kateri je potem zelo naglo sledil ves svet.

Dandanes izdelujejo letno nad tisoč zvočnih filmov. Za nje se uporabi približno dva in pol milijona metrov, za pozitivne, ki služijo izposoji, pa okoli pol milijona kilometrov filmskega traku. Za reprodukcijo zvočnih filmov je na delu nad šest in trideset tisoč oddajnih priprav s preko 22.000 gledišči, katere pohaja dnevno 15 milijonov ljudi. Že samo te številke pričajo dovolj jasno o velikem gospodarskem pomenu panoge, ki ima obenem z njej lastno poglobitvijo izraznih sredstev tudi dokajšnji vpliv na kulturni razvoj posameznika in skupnosti.

ga spoznanja je le korak k fotografiji zvoka. Če pade zvok na prožno kovinsko zrcalce (opno), ki more slediti vsem tresljajem, se to trese v ritmu zvoka. Svetlobni žarek, ki naj sedaj pade na opno, se odbija tudi v taktu zvočnih menjav. S filmanjem tega odbitega žarka dobimo sliko zvoka ali bolje: sliko zvočnih učinkov.

Ta način fotografije zvoka se uporablja praktično pri snemanju zvočnih filmov. Imenuje se »črno beli ali amplitudni« postopek. Ker je po tem postopku izdelanih mnogo filmov, naj bo na kratko opisan. Med stalnim svetlobnim virom in zrcalcem-opno, ki odbija svetlobo na film, je vrinjen polkrožni zaslon, kateri izloči polovico svetlobnega stožca, ki ga povzroči leča. Premik zrcalca se pri tem ne izvrši neposredno z zvokom, marveč se zvok v mikrofону spremeni v

menjave električnega toka, ki se primerno ojačene preneso v zanko, na kateri je pritrjeno zrcalce. Ker pa je zanka vrinjena v močan magnet, se istočasno s spremembami električnega toka premika tudi zrcalce, ki zato odbija vpadlo svetlobo v taktu zvočnih sprememb preko leče na filmski trak, na katerem zariše valovito črto. Ta črta je spodaj temna-črna, zgoraj pa svetla-

bela. Pripravo, kakršno uporabljajo v praksi za posnetke zvoka pri zvočnih filmih, kaže slika 3, na kateri vidimo na levi strani magnet, ki vpliva na zanko z zrcalcem (oscilograf), poševno nad njim svetlobni vir, desno pa filmske tuljave s kolesjem, ki premika film enakomerno dalje.

D A L J E

ZANIMIVOSTI IZ PODROČJA „HLADNE“ VEDE

Mrzlotni rekord zemlje

Znani norveški polarni raziskovalec prof. Sverdrup se bavi v neki razpravi z vprašanjem, katera je najnižja zračna temperatura, ki je na zemlji možna. Ta bi znašala po njegovem v posebno ugodnih okoliščinah — 90 stop. Celzija. Pod ugodnimi okoliščinami je razumeti veliko zemeljsko vboklino, ki je pokrita z debelim rahlim snegom, ker ne sprejema ta praktično nobene toplote iz tal. Pod takšnimi pogoji izmerjeni mrzlotni rekord pri Verhojanskju v Sibiriji znaša — 70 stop. C. Sverdrup pa misli, da bi našli, morda na Groenlandu v višjem ozračju, gotovo tudi — 90 stop. V notranjosti Groenlanda je prof. Wegener izmeril sicer »samo« — 65 stop., a ni rečeno, da se je meritev izvršila baš v »ugodnih« okoliščinah.

150 m zmrzle zemlje

Kako globoko lahko sega zmrzal v še objudenih polarnih ozemljih, so pokazala nedavna vrtanja za premogom na Grumantih (Spitsbergih). Zemlja je bila zmrznjena še v globino 150 m. Vrtanje v takšno zemljo je bilo izredno težko. Vrtalo je vsak hip zamrznilo in so morali za njim končno spuščati gumaste cevi, ki so bile napolnjene z vročo paro. Samo tako je uspelo premagati 150 m zmrzali.

Umetne megle proti mrazu

Poljedelstvo se bavi že od davna s problemom, kako bi dragocene kulture zavarovalo proti nenadnim vpadom mrazu. Pred kratkim je uspelo dobiti učinkovito zaščito proti temu s »umetnimi« meglami. V nevarnosti se razširi takšna gosta, neškodljiva megla preko kultur in pomaga vsaj proti ne prehudemu mrazu. Zvišanje temperature znaša kakšne

4 stop. Dasi je novi pripomoček ob zelo nizkih temperaturah neučinkovit, obeta vendar boljše uspehe po izpopolnitvah v bodočnosti.

Najmrzlejšše mesto na svetu

Kakor smo omenili, se ponaša Verhojansk v Sibiriji z najnižjimi, doslej ugotovljenimi temperaturami na površju zemlje. Seveda je Verhojansk le majhen kraj in le kakšnih 500 njegovih duš je deležnih redno takšnih temperatur. Je pa celo pravo mesto, kjer vladaajo podobne temperature. To je Irkutsk, prometno središče severnovzhodne Sibirije. V tem mestu z 11.000 prebivalci so kot najnižjo temperaturo izmerili — 64 stop. Človek je silno prilagodljiv, da vzdrži v takšnem podnebju — saj je temperatura stratosfere bistveno višja!

Voda zmrzne na soncu

Kakor so pred kratkim poročali strokovni listi, imaš v nenavadno suhi južnoameriški planjavi priliko opazovati kaj čuden pojav. Če postaviš tam okrog polodne vodo v lončeni posodi iz hladne senčice na sonce, zalezeni ta voda v kratkem času. Ta čudni pojav se da zelo naravno razložiti. Luknjičava lončena posoda se namreč hitro ogreje in ker je v zraku zelo malo vlage, voda brzo izhlapeva. To ji pa nenavadno hitro odvzema toploto in tekočina zamrzne, »čeprav« (in baš zato, ker) jo obseva sonce.

Cvetlice topijo sneg

Ameriški botanik dr. Casey Wood razpravlja o razvijanju toplote pri »toplokrvnih« rastlinah, ki je spomladi čisto tako močno, da tope rastline luknje v snežno in ledno odejo. Dober primer za ta pojav je planinski zvonček, ki si za zimo in pomlad nakopiči v podobni

škroba velike zaloge »kuriva«. Čim se prične zemlja tujati in prispe prva vlaga do korenin, se v rastlini prične razvijati višja temperatura, ki topi sneg okoli nje in ji da prostor, da more na dan. Takšno povečanje temperature kot znak živějšíh funkcij opazujemo v večji ali manjši meri pri vseh rastlinah. Postavimo semena graha ali fižola v posodo z zemljo, med nje termometer, posodo pa izolirajmo z žagavino ali volnenim blagom, in bomo kmalu opazili, da je temperatura v notranjosti posode višja nego v okolici.

Rastline, ki »zmrznejo« pri temperaturi nad ničlo

Vsak, ki se bavi z vrtnarstvom, ve, da neke rastline, kakor buče, tobak, tropške rastline itd., zmrznejo že pri temperaturah nad ničlo. V resnici pa ne zmrznejo, temveč umrejo od žeje. Pri nižji temperaturi jim korenine namreč ne dobavljajo več dovolj vlage iz zemlje, dočim ta v listih še vedno močno izhlapeva. Posledica je ta, da se rastline osuše in ovenejo na način, ki na zunaj čisto spominja na zmraznjene rastline. kj.

TEHNIČNI OBZORNİK

»ZLATA LUČ«

Tehniki se je v najnovejšem času posrečilo ustvariti električno svetilko, ki pomeni prehod med sedanjimi električnimi žarnicami in obločnicami pa med »hladno lučjo« bodočnosti. Pomembna je nova električna luč v prvi vrsti zaradi tega, ker porabi za enako svetlobno množino le eno petino do ene tretjine toliko električnega toka kakor običajna žarnica. Nova luč tudi ne spada med žarnice, katerih svetloba je odvisna od temperature žarilne nitke, ampak spada v družino svetil, ki jih poznamo iz reklame, v katerih proizvajajo svetlobo žareči zlahtni plini ali pa kovinske pare. Običajne neonske cevi, ki se rabijo za reklamne efekte, pa so razmeroma zelo neekonomične glede na množino toka, ki ga rabijo za določno jakost svetlobe. Nove natrijeve svetilke, ki sta jih začeli izdelovati holandska tvrdka Philips in nemška družba Osram, jih v tem pogledu daleč prekašajo. Natrijeva svetilka za 70 vatov daje toliko svetlobe kakor običajna 200 watna žarnica, kar pomeni upoštevanja vreden prihranek toka. Natrijeva svetilka, ki pomeni najbolj ekonomičen svetlobni vir sedanosti, se lahko priklapi na vsako omrežje izmeničnega toka 220 voltov.

Natrijeva svetilka se že po nvanjosti bistveno razlikuje od navadne žarnice. Po nvanjosti je nekoliko podobna sofitnim žarnicam, ker se izdeluje v obliki cevi in ima na obeh koncih priključke za tok. Kakor že ime pove, žari v tej svetilki natrijeva para, ki daje izrazito rumeno, za oko milo in prijetno svetlobo. V to luč je mogoče neposredno gledati, ne da bi tako neprijetno bleščala kakor navadna nezasečena električna žarnica, pri kateri je vir svetlobe neprimerno bolj koncentriran kakor pri natrijevi svetilki, pri kateri žari razmeroma velika »površina« plina.

Natrijevo svetilko so začeli po barvi svetlobe imenovati »zlato luč«. Njena svetloba je izrazito enobarvna, tako da se ne morejo pojavljati kromatične napake v očesu in se zaradi tega vidijo osvetljeni predmeti celo

ostreje kakor v dnevni svetlobi ali celo ob svitu navadne električne luči. Ni pa seveda mogoče v enobarvni svetlobi razlikovati barv pisanih predmetov, kar je sicer očiten nedostatek, ki ga pa v večini primerov odtehta efektin poudarek rumenih tonov. Zaradi teh se vidijo bele in vobče svetle ploskve v jasni, daleč vidni zlati luči.

Razsvetljava z natrijevo lučjo je zaradi izredne ekonomičnosti primerna povsod, kjer ne moti enobarvnost svetlobe. Nedvomno se bo v kratkem udomačila povsod, kjer je bila doslej umetna razsvetljava nemogoča zaradi prevelikih stroškov in kjer je seveda enobarvnost svetlobe postranskega pomena. Posebno praktična bo nova luč za glavne prometne ceste v bližini mest, ki so bile doslej le slabo razsvetljene, pa za kolodvore, pristanišča itd. Natrijeva luč ima poleg ekonomičnosti tudi veliko prednost, da je v nejasnem, meglenem vzdušju mnogo bolj prodorna od svetlobe, ki jo dajejo običajne žarnice. Vzrok je nje bogastvo na kratkovalovnih svetlobnih žarkih. Z eno samo svetilko se zaradi tega lahko zadostno razsvetlijo dokaj razsežne ploskve. Tudi v industrijskih napravah, kjer ne moti enobarvnost svetlobe ter v kamnolomih in dnevnih kopih rudnikov se bo natrijeva luč nedvomno prav kmalu uveljavila.

Morda se najprej pa bo postala natrijeva luč pomočnica reklame. Dosedanje poskusne naprave te vrste kažejo, da se daje doseči z natrijevimi svetilkami tako izvrstni svetlobni efekti kakor z nobeno drugo lučjo. Osvetljevanje spomnikov in celih plosopl z jarko zlato natrijevo lučjo bo komaj tretjino tako drago kakor obsevanje z navadnimi reflektorji, in vendar se bodo vse podrobnosti videle še dosti jasneje in bolj daleč. Če se pravilno upoštevajo posebnosti rumene natrijeve svetlobe, je mogoče doseči s posebnimi barvnimi prevlekami, da se od vsega obsevanega objekta vidijo razločno samo tiste reči, ki jih želimo, n. pr. napis, slike itd.

Natrijeva luč danes že ni več zgolj laboratorijska zanimivost in opisani svetlobni efekti, ki se dajo z njo doseči niso samo

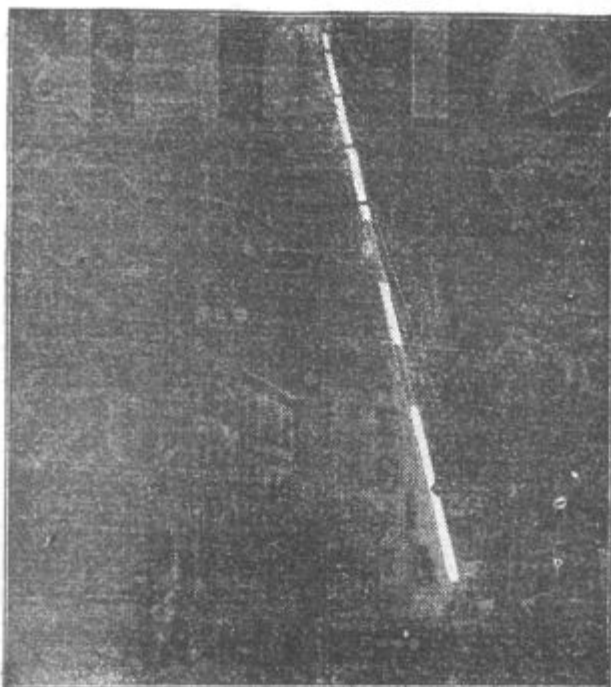
fantazije. Z njimi so razsvetljene že mnoge avtomobilske ceste na Holandskem, Francoskem, v Švici in Nemčiji. Po mesih se blešče v njihovi zlati svetlobi reklamni napisi, v njihovem siju teče delo v pristaniščih in ladjedelnicah, po kemičnih tovarnah in rudnikih.

Natrijeva svetilka, predhodnica hladne luči bodočnosti, ki je bila pred nekaj leti še utopija, pomeni nedvomno največji napredek v svetlobni tehniki zadnjih desetletij.

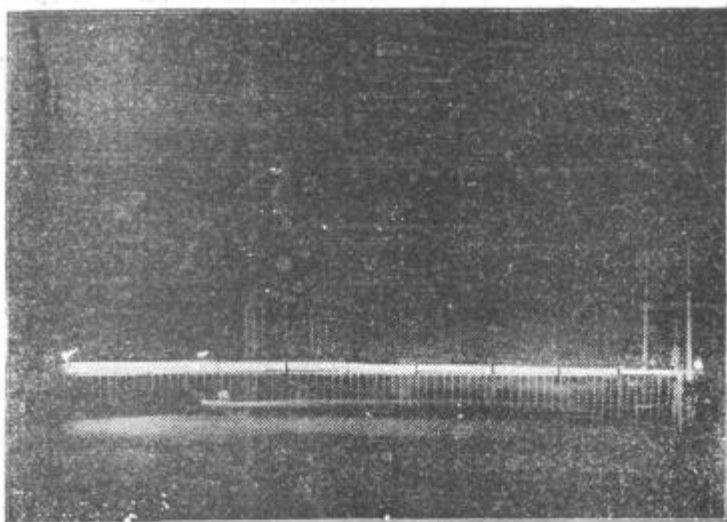
tnj.

DOBRA RAZSVETLJAVA ŽELEZNISKIH ZAPORNIC

Železniške nesreče zaradi trčenja vlakov zahtevajo sicer običajno največ človeških žrtev, so pa razmeroma redke. Največ železniških nesreč se zgodi, kakor dokazuje statistike, na železniških prelazih in sicer je vzrok navadno ta, da se vozač v temi ali megli zaleti v slabo razsvetljene zapornice, ali pa da ga na prelazu prehití vlak. Nemška statistika kaže, da se je 1930 pripetilo na ta način 1200 hudih ne-

Odprta zapornica v novi razsvetljavi

Zaprta zapornica v novi razsvetljavi

sreč, pri katerih je bilo razbitih nad 50 cestnih vozil, mnogo ljudi pa ubitih in težko ranjenih. Tudi nam so še vsem v svežem spominu težki katastrofi avtobusov na prelazu savinjske železnice pri Celju in na križišču Tržaške ceste in vrhniške železnice.

Na nekaterih prometnih križiščih so zapornice sicer opremljene s signalnimi svetilkami, toda statistike nesreč kažejo, da sedanji načini razsvetljave nikakor niso primerni. Na Francoskem in v Nemčiji preskušajo zdaj nov način osvetljevanja železniških zapornic, ki ga vozači zelo hvalijo. Zapornice se namreč sceloma razsvetljujejo z močnim, proti vremenskim vplivom dobro zaščitenim reflektorjem, ki je mon-

tiran na posebni ročici v bližini vrtišča zaporničnega droga. Na cesto obrnjena plat zapornice leži v močnem snopu svetlobnih žarkov, tako da je celo v meglenem vremenu še dovolj daleč vidna. V reflektorju se uporabljajo posebne žarnice za nizko napetost, ki so proti sunkom in streslajem odpornejše od navadnih žarnic, ki bi utegnile ravno v kritičnem trenutku odpovedati.

Reflektorja ene in druge zapornice ne svetita trajno, marveč se avtomatično prižgeta šele tedaj, kadar se zapornica začne spuščati in se spet odklopita, ko se zapornici vrtneta v prvotni položaj.

Na obeh nočnih fotografskih snetkih se prav lepo vidi, kako jasno se osvetljeni zapornici odražata na temnem ozadju. tñj.

PAUL MORAND, IZPREOBRNJENEC

Veliki potovalec, letopisec sodobnega življenja, diplomat P. Morand je v svojih dosedanjih delih »Odprto ponočje«, »Lewis in Irena«, »Samo zemlja« itd. zagovarjal sprostitve vseh nagonov, uvažal črnce, kavkaške princeze, yankovske »trusterjce« v najbolj nedostopne meščanske in plemiške družine. Danes pa je izdal v nekem tedniku proglas, kjer zanika ves svoj dosedanj kozmopolitizem, vso črno magijo, ves svet ponočnih večer in koktelov. Ustrašil se je razkroja naše navedene odpornosti, o katerem pričajo mnogoštevilni umori zadnjih dni (Troppmann je poklal sedem članov družine Kinkove, Pranzini zabodel gošpo pl. Montillevo; pomislite na umazane zgodbe, ki nosijo naslov: Nozieres, Dufrenna, Sarra, itd.). Morand se boji vpliva, ki ga na družbo vrše razni nervozneži, otopeli ali opokli (blazirani) poedinci, grabelžljivci, slavohlepneži, pretirani nudisti. Obšla ga je groza radi odgovornosti, saj je svoj čas vzklilnil: »Zdaj pa naj nasečipijo zamorci!«

Enako bi bil storil pred 40-letni bržkone tudi Zola, videč da njegova šola neugodno vpliva na sodobno družbo. Toda nenadoma mu je Dreyfusova zadeva prinesla priliko, da je podkrepil neminljive pravice toliko-rih duhovnih vrednot, omajanih v slovstvenem boju, ter tako rešil za bodočnost nprastveno vrednost naturalizma.

In črnci stopajo v našo dekadenco, dostavlja Paul Morand, »kakor so prihajali v Kartagino in v Bizanc, kajti njih šobasto rezanje vidimo ob vzglavju vseh umirajočih belih civilizacij«.

Zamorci pa niso najnevarnejši — dostavlja kritik Marcel Rouff — saj ti znajo le posnemati. Ti ne vzbujajo spoštovanja. Toda za njimi stoje tisti, ki nas hočejo usužnjiti električnemu življenju, buildingom, trustom, gamsterstvu (rokovnjaštvu), aferizmu (zaslužkarstvu), stroju, čezmerni proizvodnji, brzini... Pa ruske princeze, ki s parfimiranim »ničevom« propovedujejo brezčutje, bivši bojarji, ki so latinsko lasnost in veselost notopili v stevniški nevrozi, prihajajo vsake bira in baže, ki so njega dni vzbujali za-

nimanje kot eksotični stvorci, danes pa morajo vplivati na čuvstvovanje in mišljenje sodobnega zapadnega sveta.

»Dragi del svojega življenja hočemo prebiti v okviru prosveta, v kateri smo se rodili, oznanja P. Morand v omenjenem oklicu. Prepozno, gospod Morand! Kje je narod, ki bi se mogel zapreti vnanjim vplivom, ko mednarodni vlaki dan na dan sekajo državne meje, ko aeroplani krožijo okoli zemeljske krogle, ko brezžičništvo posega v najbolj oddaljeno zakotje našega planeta?»

P. Moranda nam je najbolje prikazal dr. S. Leben, Lj. Zvon 1928. Tudi »Zis« ga je nekajkrat omenil, n. pr. 1933 (16.7.). D

Portreti (zgoraj od leve proti desni): Gustav Fröhlich. — Jackie Coogan s svojim očetom. — Dolly Haas. — Mary Pickford (z dragulji, ki jih je podaril Napoleon svoji soprogi Mariji Luizi). — John Gilbert.

FILMKEGA SVETA

Spodaj (od leve proti desni): Najmlajši hollywoodski zvezdnik »Baby le Roy« je moral pustiti na policiji svoje prstne odtise. — Valter Disney, ustvaritelj Mickey miške (levo) in argentinski konzul Niese. — Dresiran filmski lev.

PROBLEM

DR. FR. ZBASNIK

N A D A L J E V A N J E

Pomolčal je nekoliko, potem pa nadaljeval:

»No, treba, da se zavem, v čem prav za prav tiči zlo. Njen oče mi je hotel dobro! Zdaj šele vidim, kako iskren je bil tisti-krat proti meni, ko sem jo zasnubil. Iz gole poštenosti me je prijel za roko in me vedel v svojo sobo, potem pa je začel: »Na nekaj vas moram opozoriti! Nikakor ne nameravam odgovarjati svoji hčeri, da naj vas ne vzame, tem manj, ker vem, da vas ljubi in ste tudi meni simpatični. Rad bi videl, da postane vaša! Ali natočiti vam moram čistega vina! Velike dote moja hči ne bo imela. Opremil jo bomo pač z vsem tem, kar nevesta imeti mora, toda denarja dobi bolj malo. In še nekaj: malo razvajena je! Sicer nismo pri nas nikoli razkošno živeli — za to nam je nedostajalo pripomočkov, vendar pa sva jaz in moja žena vedno gledala na to, da ni nikoli ničesar pogrešala, zakaj najin edini otrok je in nad vse rada jo imava. Ni potratna, ali hudo bi jo zadelo, ako bi se ne mogla primerno oblačiti. Tudi na koncerte in v gledališče rada zahaja, če se izvaja in uprizarja kaj lepega, kaj tehtovitega. Umetnost ji je srčna potreba! In zdaj vas vprašam: ali so vaši dohodki taki, da ji morete vse to nuditi? Kakor bi vas imel rad za zeta, vas vendar prosim, da odstopite, ako bi vam to ne bilo mogoče! Ne bi hotel, da bi ji zakon prinesel razočaranje, preveč jo ljubim!« Tako je govoril. — Ali sem lagal, ko sem mu odvrnil: »Bodite brez skrbi! Moji prejemki mi dovoljujejo že zdaj, da ji izpolnim take in podobne želje, ako ne bodo segale predaleč. Razen tega dosežem v prav kratkem času mesto, ki mi bo to še vse bolj omogočalo!« ... Ne, nisem lagal, ker niti slutiti nisem mogel, da nastopijo razmere, ki niso uničile samo mojih nad glede na napredovanja v službi, ampak so imele za posledico tudi, da so se moji takratni prejemki kmalu po poroki skoro za polovico zmanjšali... Nisem lagal in — vendar sem kriv! Moj odgovor bi se ne bil smel glasiti tako samozavestno, tako brezpogojno! Moral bi bil dostaviti: »Če Bog da,« ali »Če se ne zgodi kaj nenavad-

nega!...« Morda bi bil tak dostavek njenega očeta preplašil, da bi mi jo bil odrekel, kar bi bilo njej in meni v srečo, pa čeprav bi bil jaz takrat občutil to kot veliko nesrečo! ... No, na stvari ni možno ničesar več izpremeniti in modrovanje po škodi nima pomena! Kar je, je! Ona je priznala, da si izposojuje pri tujem moškem denar, priznala je s skoro cinično hladnokrvnostjo! Kako bi mogel še dvomiti, da je res? Ali naj se tolažim mar z mislijo, da je bila to samo šala, samo grožnja? Kaj ni rekla, da se sama pred sabo sramuje? Če bi ne bilo res, bi se ji ne bilo treba sramovati! Vprašanje je samo, kako globoko je padla. Najhujše se morda še ni zgodilo... »Podlež!« — Zakaj mi je vrgla to psovko v obraz? Ali mar zaradi tega, ker sem izrekel sumnjo, da se prodaja?... Ali ni hotela s tem povedati, da jo dolžim nečesa, česar ni zakrivila? Ne, najhujše se še ni zgodilo! Mogoče ima prijatelja, prijatelja in znanca izza mladih let, kakega daljnega sorodnika morda, ki se je zatekla v sili k njemu, morda tudi čestilca, odkritosrčnega in poštenega oboževalca, ki jo spoštuje in iz tega vzroka dozdej napram njej še ni prestopil meje dostojnosti?... Toda kaka tolažba naj bi bila to zame? Tu ne gre za to, kaj se je že in kaj se še ni zgodilo. Kar se ni, se še lahko zgodi! To je tisto! Sama je rekla, da brez obresti nihče denarja ne posojuje! Jedro problema tiči v tem, da ne morem preprečiti, da bi se ne zgodilo še več, kot se je že! Zakaj prej ali slej bi nedvomno prišlo do — plačevanja obresti! Pa če je oni, ki se zateka k njemu, tudi še tako plemenit! Sicer pa — kdo ve, če ni ta plemenitost samo navidezna, če ni vse to le maneuver človeka, ki uporablja vso previdnost, da pride tem gotoveje do cilja?... Potem pa tudi — ali bi ne bilo nekaj povsem naravnega, ako bi ga ona prav zaradi tega, ker je tako plemenit in tako dober z njo — vzljubila? Če ga morda že ne ljubi — vsaj podzavestno!... »Daj mi, da bom živila, kakor se spodobi!« To je tista kardinalna točka in to je pri vsej stvari odločilno, da njeni zahtevi ne morem zadostiti, da ji ne morem dati toliko, kolikor bi potrebovala! To je tisti straš-

ni ali — ali... Ako bi mogel, potem bi se dalo še kaj rešiti. Kar je bilo zdaj napačnega bi ji odpustil, že iz hvaležnosti za lepe trenutke, ki sem jih preživel poleg nje in vse bi bilo zopet kolikor toliko dobro. Toda ker tega ne morem ne zdaj, in kakor vse kaže, tudi ne kdaj v bodočnosti, je zame pač vse izgubljeno!... —

Seveda, ta in oni bi podvomil, če sme žena možu tako nastaviti nož: »Daj, ali —« Mar ni dolžnost zakonske žene baš tako kot zakonskega moža, da se prilagodi v svojih potrebah dejanskim razmeram?... O čudovito požrtvovalnih ženah sem že čul. Toda to so nemara samo pravljice! In če so morda tudi res na svetu take žene, kaj more moja za to, da ni med njimi? Vzgojena je bila pač tako, oče in mati sta jo razvadila!... Od kod naj bi imel jaz pravico, zahtevati od nje, da se žrtvuje, da se vsemu odreče?... Mlada je, lepa in hoče se ji živeti — ali je to taka pregreha? Druge žene molčijo in se za mo-

ževim hrbtom vdajajo nasladi, moja je poštena dovolj, da se mi je razodela. »Daj mi, kar mi treba!...« Ali sem ji dajal toliko, kolikor bi ji bilo šlo?... Ne! In če ne, ali sem smel pričakovati, da se stisne v kot in od daleč gleda, kako se njene znanke zabavajo in veselijo? Tega nisem mogel, nisem smel! Iz tega izhaja čisto logično, da je smela storiti, kar je storila in da ji nimam ničesar oponašati! Živeti hoče, živeti tako, kot se zanjo spodobi, kaj je to napačnega? Mlada je, lepa, o kako lepa! — zame še vedno izmed vseh žensk najlepša! — pa naj bi v samotni izhirala, kakor žlahten cvet, ki mu nihče ne priliva! Za kaj takega ona ni ustvarjena! Kajpak, s stališča stroge morale bi ne smela — — Toda ali ni morala — vsaj dandanes — nekaj fantom, nekaj, česar ni?... Nazori se izpreminjajo! Ako bi šlo na glasovanje, bi izrekla nedvomno ogromna večina žensk — in te so v prvi vrsti poklicane, da sodijo o ženski — da je smela! »Če ji pa njen mož ne

BELA CESTA

da! — « Ah, in jaz sam, jaz sam — moje lastno srce jo opravičuje!... Grozen, grozen problem! Prav in neprav — vse obenem! Smela in — ni smela! — Ne, ni smela! Zakaj kako sem jaz to zaslužil? Če za nič drugega, za mojo čast gre!... Pa seveda, kaj je čast v primeri z življenjem! Živeti je prvo! Ali naj se ona zaradi moje časti vse dni bori s svojimi željami, ali naj se odreče vsemu, po čemer ji srce hrepeni in v tej odreki počasi umira samo zato, da ostane moja čast nedotaknjena?... In vendar mora biti možu čast prva! Strašen, strašen problem! Kje je izhod iz tega labirinta?... »

Stvar je šele v začetnem stadiju! Najhujše se še ni zgodilo! Kaj naj storim, da se ne zgodi? Ali naj posežem s kruto roko vmes in ji zabranim? Kak drug mož bi to storil! Udaril bi jo morda celo!... Da bi jaz njo udaril, ki jo tako ljubim? Prepovedati ji, zagroziti ji?... Ali bi ne pomenilo to, da zahtevam od nje žrtve, kakršne zahtevati ne smem?

ŠVICARSKA ODPRAVA V ANGOLI

V preteklem decembru se je vrnila švicarska znanstvena ekspedicija, ki je 19 mesecev križarila po portugalski koloniji Angoli, koder je svoje dni raziskaval rastlinstvo koroški Slovenec Velbič (1806—1872, po njem se imenuje drevo *Welwitschia mirabilis*, opevano v Zazulovem »Vencu sonetnih vencev«, in železniška postaja Welwitsch v južnozahodni Afriki.)

Načelnik odprave, dr. Monard, se je zanimal za živalstvo v Angoli ter prinesel obilen plen: bivolske antilope (*antilopes bubales*, pravi *Tribune de Genève* 22. decembra 1933), levinj, dva noja, hijene itd., potem neznansko število ptičev vsake vrste, nešteto žuželk, kač, gaščeric, rib itd. V tej čudoviti biri sem osupnil ob imenu los. Brockhausov konverzacijski leksikon in Poljančev Živalstvo nič ne omenjata, da bi živel v Afriki ta krepki jelen, ki so ga Nemci krstili po slovanskem nazivu: Elen(tier), po njem pa Francozi: élan, čeprav se že v Nibelungih imenjuje po germansko Elk in takisto pri Karlu Mavu (*Old Surehand*). Znanstvenikom je ta plahi samotar znan pod imenom *Alces alces*, po grškem alké = moč, s čimer se sklada praslavansko olsi (los) in nemški Elk ali Elch.

Meseci bodo potekali, preden bo vsa velikanska zbirka nagačena in klasificirana, saj je vmes dosti malo znanh ali celo neznanh primerkov, ki se morda omenjajo kvečjemu v težko dostopnih razpravah. Vse

Kakšen mož bi bil, ako bi storil kaj takega?... Tisti časi so minili, ko je bila žena sužnja!... Ako ne gre brez žrtve — in da ne gre, je jasno — potem ni dvoma, da moram vzeti žrtev nase jaz! Da, samo ta izhod je! Bidek sicer zame, a neizogiben! Neizogiben in — nujen! Prav zaradi tega, ker se domnevno še ni zgodilo najhujše, bi bilo vsako omahovanje greh! Ako se takoj umaknem, bo vsaj deloma rešena moja čast in — njena! Torej!... »

Odpri! je okno in se ozrl preko neba.

»Prekrasno vreme, ki bo držalo! Danes je sobota, dan izletov. Kakor našlaš! Popoldne se odpravim na gore, s katerih se ne vrnem več! Če se ponesrečijo drugi, zakaj bi se jaz ne?... Nihče ne bo vedel, kako in kaj! Ona edina bo lahko uganila resnico! Ali jo bo kaj bolelo? Ganilo jo bo morda, ako se zamisli v nagibe, ki so me vodili, bolelo težko, ker ni — sentimentalna. In prav je tako! — »

pa kaže, da bo pod Monardovim vodstvom nastal največji angolski muzej na svetu.

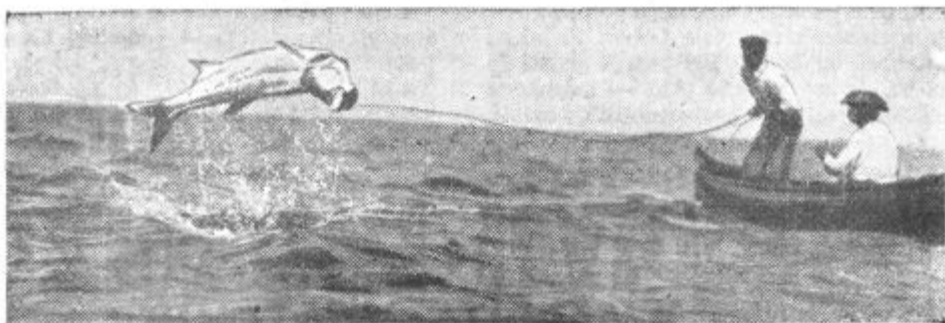
Monard jako hvali temnopolte deželjane, obdarjene z izrednim smislom za naravo. Neki črnc iz Kesosa mu je povedal 23 imen za ribe v reki Kubangu, o kateri je Švicar poizvedal, in je samo dve pozabil. Tudi pri lovu na suhem so bili domačini v dragoceno pomoč. Lepo pleme živi v Angoli, čvrsto, vztrajno in požrtovalno. Njih naklonjenost in zaupanje si je pridobil z drobnjavami, katerih so mu poklonili v obilju razne švicarske trdnje.

A. K.

DRUŠTVO PRIJATELJEV

V Parizu je nad 300 takih udruženj, ki goje spomin raznih pokojnikov. Za primer nekaj velikih književnih imen: La Fontaine, Pascal, Molière, Bossuet, Balzac, Stendhal, Courteline. Potem pesniki: Hugo, Lamartine, Musset, Baudelaire, Mallarmé, Verlaine. Največ delajo društva z naslovi: Zola, Séverine, general Sarraill. Včas se verniki cepijo, kar se je n. pr. zgodilo pri častilcih rajnega Prousta: vsaka ločina se šteje za pravo ter se vojskuje proti drugi. Med najmlajšimi takimi organizacijami so: Mme de Staël, Péguy, René Bazin, Huysmans. Vsa ta društva osnujejo bajne v kratkem skupno zvezo. Kaj pa njiš namen? Kadar je pokojnik zapustil kak rokopis, si družbica poišče založnika in si naredi poceni reklamo. Če kdo nima boljšega naslova, si more tega natisniti na posetnico, kakor dela to pri nas J. K., »prijatelj poljskega naroda.«

J. B.

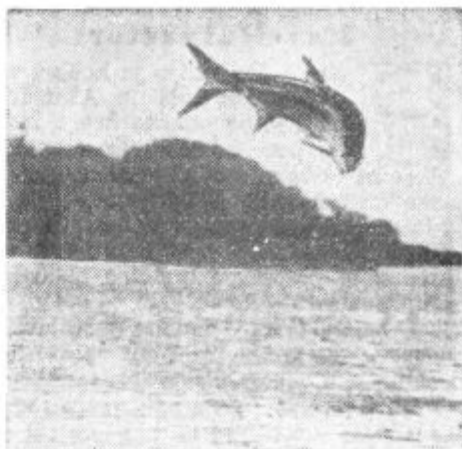
ZRAČNI AKROBAT MORJA

Razburljiv prizor! Skoraj 2 m dolga in 110 angleških funtov težka riba je skočila iz vode in se skuša osvoboditi vrvice.

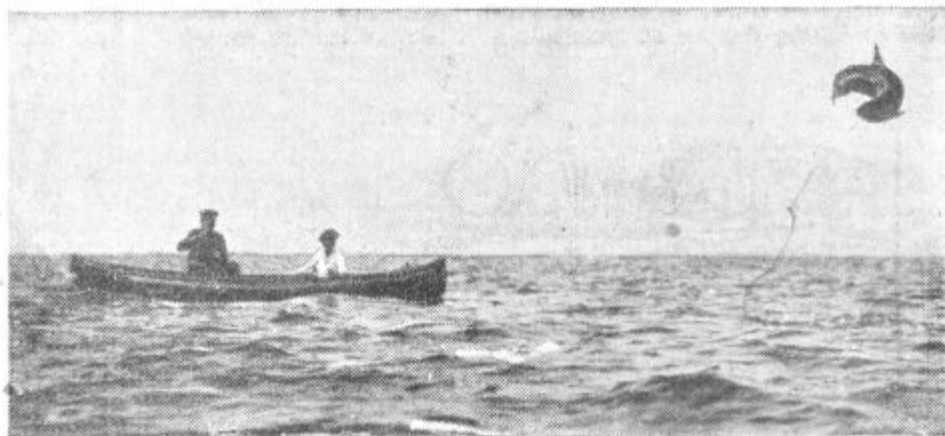
Ta redki prizor lahko vidiš ob obali Floride, kakor v vodovju Teksasa in Mehike. Tam se potepa ta divja, požrešna žival in izvaja sijajne plavalne umetnije. Plavuti so ji ostro urezane, luskinе se ji srebrno bleščijo in dosežejo velikost do 6 cm. Vnanjost je tej ribi dala ime »srebrnica« (srebrna riba), domačini jo imenujejo tudi »tarpon«. Iz luskin izdelujejo majhne okrasne reči, o užitnosti njenega mesa pa se še pričkajo.

Kar jo pa dela najbolj zanimivo, je način njenega lova, ki se je razvil v pravi sport. Obstojajo posebni »tarponski klubbi« iz lovcev na to »skakajočo ribo«. Lov na to ribo se je treba namreč učiti in klubbi imajo celo posebne »mastre«, ki jim je naloga izvršiti vse priprave za lov. Pred vsem morajo ugotoviti, kje bi bilo ribo dobiti. Često jo je videti v prekopih ali ob peščenih sipinah.

Najvažnejše pri lovu je to, da opazuješ čudne zračne skoke srebrnice in jo potegneš natančno v pravem trenutku na

krov. Čim je namreč zgrabila vabo, se skuša osvoboditi. Pri tem skače visoko iz vode, z najbolj norimi, zavitimi, hitrimi skoki in obrati. Z največjo spretnostjo mora tedaj ribič slediti njenim gibom, paziti, da ne pride čoln preblizu in bliskovito voziti sem in tja. Če pride tarpon čolnu preblizu in izgubi ribič oblast nad vrstico, se namreč kaj lahko zgodi, da potegne krepka in zbesnela

žival čoln za seboj. Treba je počakati, da se v zraku zčrpa, šele potem jo lahko potegneš na krov. Pri tem je paziti še na to, da ne postane plen — morskega volka, ki je stalen gost ondotnih vodovij.

Redki prizor takšnega dvoboja je ujel spreten član nekega tarponskega kluba v posameznih fazah na fotografsko ploščo. To ni bilo majhno delo, če upoštevamo izredno težki in tudi nevarni način lova.

DIVJI PARADIŽ

MARGITA MATCHES

N A D A L J E V A N J E

Mavrični zastor

Priti v Avstralijo je kolikor toliko lahko, toda iz Avstralije oditi je popolnoma druga zadeva, posebno če ste ženska, ki je nihče ne pričakuje in ki je namenjena v mandatno ozemlje Nove Gvineje. Če bi bila prepuščena sama sebi, tedaj bi preživela gotovo nekaj prav neprijetnih ur, preden bi prepričala ondotne oblasti o svojih namerah. Imela sem pa srečo, da sem naletela na izredno ljubeznivega gospoda, ki mi je prihranil vse te sitnosti.

Celi trije dnevi so minili, preden sem se uživala v jezik, ki se je govoril krog mene. Nedvomno je imel isti izvor kot angleščina in tudi pisal se je tako kot angleščina, toda rada bi videla Brita ali Američana, ki bi padel v Sidney ter bi takoj razumel mešanico, ki jo čuje na okrog. Prav tako pa tudi domačini niso mene razumeli. V ostalem sem opazila, da boluje Sidney na amerikomaniji ali ameriški bolezní. Po napisih trgovin bi sodila, da sem v New Yorku. Hotel čisto na ameriški način, v kinematografu sem našla ameriške filme. V Ameriki propadle gledališke družine so nastopale s

svojimi programi in po nočnih zabaviščih in čajankah so igrali ameriške komade jazza. Celó ameriški žvečilni gumi je tod, le da ga lepše imenujejo »žvečilni sladkor«. Tako da bi Sidney lahko nazvala ameriško mesto s čudnim angleškim narečjem.

Ko sem odhajala iz Amerike, sem si določila za cilj Moresby na otoku Papua. Toda dvoje okoliščin je bilo vzrok, da sem spremenila svoj načrt. Med znanci, ki sem jih spoznala v Sidneyju, so bili tudi trije otočani, ki so čakali na ladjo namenjeno v Rabaul, kjer je upravno središče mandatnega ozemlja Nove Gvineje, ki se je pred svetovno vojno, ko je bila še pod nemško oblastjo, imenovala Bismarkovo otočje in pa Dežela cesarja Viljema. Poleg tega moram poudariti, da je Nova Gvineja ime največjega otoka na svetu, poleg tega pa tudi ime angleške posesti na otoku z več malimi otoki, ki tvorijo skupno upravno enoto. Enega med tremi novimi znanci so nazivali na ondotnih otokih »liklik« zdravnik, to je zdravnik brez visokošolske izobrazbe v našem zapadnem smislu, ki pa navzlic temu dobro pozna tropске bolezni in ga zaradi tega državna

Mornarji pravijo, da so galebi duše umrlih...

oblast uporablja za zdravnika domačinov.

Ostala dva nova znanca sta bili dve mladi in mični deklici. Prva med njima, Dian po imenu, je postala moja najboljša prijateljica. Drugo, gospo Booth, so pa poznali tamošnji prebivalci kot »angela iz Bulola« zaradi junaštva, s katerim se je borila proti neki neznani epidemiji, ki je morila po Gvineji, kamor je gospa Booth spremljala svojega moža, ki je iskal zlato. Vsi štirje smo živeli dalj časa skupaj v hotelu in zato sem kmalu začela omahovati med Papuo in Rabaulom. Poleg tega sem pravkar zamudila parnik »Morindo«, ki je odplul proti Papui ter bi morala čakati celih 6 tednov, da se vrne, dočim je bila »Marsina« namenjena v Rabaul že v nekaj dneh. To je prispevalo k moji odločitvi. Vzela sem zadnjo prosto kabino na »Marsini«.

sem dobila potni list s potnim dovoljenjem v mandatno ozemlje Nove Gvineje za čas enega leta. Opoldne je »Marsina« odplula.

Bila sem neugodno presenečena, ko sem opazila, da je preko sto ljudi na ladji, namenjeni skozi nevarno koralno otočje. Ladja je bila slabša od tovornika, s katerim smo se vozili iz Amerike v Avstralijo, čeprav je imela dva krova in most. Če ste hoteli priti gori, je bilo treba splezati po strmem lesenem hodniku. Nato ste dospeli na izredno ozek krov ter odtoč v salon, prav tesen prostor, da sta v njem komaj stali dve mizi in staromodni klavir, ob steni pa so bili postavljeni baržunasti stoli. Na spodnjem krovu so bili jedilnica, sprejemnica in dve kopalnici, ki jih je vse objemala neznosna vročina, udarjajoč iz strojnega oddelka in izpuhov. Imela sem srečo, da sem dobila eno šestih čeprav

Ravno je zahajalo sonce, ko smo zapuščali Panamski prekop...

Tri dni preden smo odpotovali, sem zvedela, da ne morem vstopiti v mandatno ozemlje, če nimam posebnega dovoljenja od avstralske vlade v Canberri in pa guvernerja mesta Rabaula. Od teh treh dni sta bila dva praznika, tako da mi je ostal še samo en dan in jutro, ko bi morali odpotovati. Toda prav to pomanjkanje časa me je rešilo. Povedala sem policijskemu uradniku, da sem že kupila vozni listek za »Marsino«, da sem popolnoma tuja v Avstraliji, da nisem vedela, da je treba imeti posebno dovoljenje za potovanje v Gvinejo in da imam še samo poldrugi dan časa. Tako je začel peti brzjav med Canberro, Rabaulom in Sydneyem. Uradnik mi je rekel, naj me cela stvar nič ne skrbi, ostaviti sem pa morala kljub protestom svoj potni list v uradu.

Naslednjega jutra sem se ustavila s svojim kovčgom, škatlo za obleko, pisalnim strojem in dvema fotoaparatom pred policijskim ravnateljstvom, kjer

neskončno majhnih kabin, kamor je sicer tudi prihajala vročina iz strojnice in strahoten zadah iz spodnjih delov ladje, so se pa v njej lovili tudi sveži vetrovi, plešoč okrog ladje.

Krik in razposajenost, ki sta vladala v pestri družbi na brodu, sta me v prvih štiri in dvajsetih urah naredila bolno. Vprašala sem slugo, če ni to najslabša ladja na vsem Pacifiku, na kar me je potolažil, da je ena še slabša in sicer »Maiwara«.

V pižame zavite prikazni so spale na klopih v salonu in sprejemnici, po noči pa je bil tudi ves krov posut z njimi. Dve gospe na ladji sta bili na poti okrog sveta, sta si pa v slabem trenutku izbrali prav to škatlo za potovanje v romantično s soncem oblito Južno morje. Za kazen nista imeli prostora niti za spanje niti za počitek. Jaz sem bila edina Američanka.

Moški potniki so bili po večini namenjeni v zlata ležišča ob Edie Creeku in

Salamaui, nekje v gorovju v notranjosti Gvineje. Bilo je tudi nekaj državnih uradnikov in pa lastnikov plantaž ter drugih podjetij, ki so bili na potu v Novo Britanijo, Novo Irsko, Admiralsko in Salomonsko otočje.

Med njimi je bil mlad dečko, po imenu »Fritz« naménjen v Kiewiang na otoku Nova Irsko, kjer bi moral ustanoviti podružnico Commonwealth banke. Med svojo prtljago je vlačil iz neznanih vzrokov strašno veliko vrečo palic za golf. Dalje je bil na lažji neki misijonar na povratku k »srednji misijonski postaji« v Rabaul; oblečen je bil v oguljen star talar, z lica in rok pa mu je visela vela rumena koža, ki je pričala o dolgih letih malarije.

Slednjič smo imeli med nami še en neobičajen par nazvan »hudobni stric« in »žalostna teta«. Po izgledu je moral biti on v Avstralijo doseljen Škot. Kljub po-

sivelim lasem je ostalo na njem še nekaj mladosti in nekaj, kar se ne da opisati. Svojo spremljevalko je omenjal prečesto in s premočnim poudarkom kot »sestrično«. Slednja je bila plavalaslo zaprto dekle — nekoč je celo lahko bila lepa. Toda leta in življenje so ji urezali svojo trdo sliko v lice in dušo. »Hudobni stric« je bil lastnik zlatih ležišč in se je sedaj prvič podajal na ogled svojega zemljišča. Ženska je bila popolnoma pod njegovim vplivom in vdana kot sužnja, mogoče iz ljubezni, mogoče pa tudi iz strahu, da je ne bi pahnil od sebe v svet, ki je brez usmiljenja. Njena hoja je bila trudna, obraz brezizrazen, barvani lasje so se ji pa v vlažnem zraku nelepno raztezali. Napravila je vtis, kot bi skušala prikriti strah, ki je rasel v njenih očeh. Smilila se nam je in vsi smo črtili »hudobnega strica«.

D A L J E

ČLOVEK IN DOM

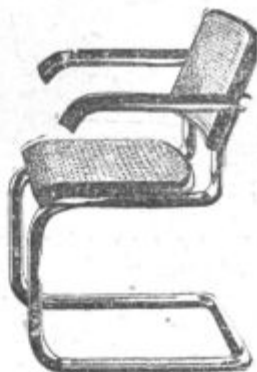
O KOVINASTEM POHIŠTVU

Vsi smo imeli že priliko, seznaniti se s tem novim, modernim pohištvom, bodisi po slikah v časopisih ali pa v izložbah mestnih trgovin. Posteljniki iz kovine, medenine ali železa so nam dobro znani in že dolgo v rabi. Zadnji čas pa nam je prinesel kovinaste stole, naslanjače, mize, police in celo omare. Na prvi pogled se to kovinasto pohištvo ne zdi bog ve kako udobno in prijetno. Stol se nam zdi lahek in nič kaj dovolj trden, da bi se spustili brez skrbi vanj z vso težo svojega telesa. Toda ta videz je varljiv. Stoli iz kovine so močni, močnejši kakor vsak drug lesen stol, čeprav so izdelani iz 2 ali 2½ cm v prerezu široke jeklene cevi. O tem se prepričamo takoj, čim se vsedemo. Obenem so kovinasti stoli nekoliko prožni, čemur se prav kmalu privadimo.

Gospodinja se plaši kovinastega, to je poniklanega ali pokromanega pohištva tudi zato, ker domneva, da lesk izgine in z njim sijajna lepota pohištva. Toda v tem je tudi zmot. To pohištvo je izdelano iz prvostnega materiala, ki ne zahteva nikake posebne pozornosti in ravnanja v negi. Z mehko, volneno krpo ga od časa do časa nalahko obrišemo, to je vse. Poniklanje ali pokromanje je za tako pohištvo posebno skrbno izgotovljeno, da je tudi bojazen, da bi se luščilo, nepotrebna. Snaženje stolov pa je še poenostavljeno, ker sta sedež in naslonilo prepeta z močnim sulnom in ni treba nobenih blazinic, ki zahtevajo česče temeljito iztepanje in krtačenje, če nečemo, da se nam zaredi v njih mrčes. Prožnost ogrođa, ki smo ga omenili, iz-

ključuje potrebo posebnih vzmeti, kakor so pri lesenih stoli.

Kljub raznim prednostim pa se kovinasto pohištvo še ni posebno udomačilo v

stanovanjih in ni izpodrinilo toplega, lesenega pohištva, udobnih lesenih stolov in naslanjačev. Če se nekateri navdušujejo za to svetlikajočo novost, jo drugi odločno odklanjajo, ker se jim zdi soba, opremljena s tem mrzlim pohištvom, prehladna, prerersna, preveč podobna operacijski, bolniški sobi, da bi se mogli počutiti prijetno v nji. Oprema stanovanja je kočljiva zadeva okusa vsakega posameznika in je ni mogoče posplošiti.

Kdor pa ima v svojem stanovanju več sob na razpolago in si eno izmed teh opremi v modernem slogu, od slikarje sten do zaves na oknih, s kovinastim pohištvom, mu bo o kresa prav prijetno bivanje v nji.

u.

ODKOD IME REKI AMAZONKI

Po grški pravljici so bile Amazonke ljudstvo, ki ni trpelo moških med seboj. K moškim sosednih rodov so hodile samo zaradi potomstva. Njim so tudi odvajale moški naraščaj, ako ga niso pomorile. Dekleta so pa Amazonke vzgajale za bojne namene in jim po poznejši etimološki domnevi izžigale desno stran prsi, da jih ni ovirala pri napenjanju loka. Odkod njih ime: brezprsnice.

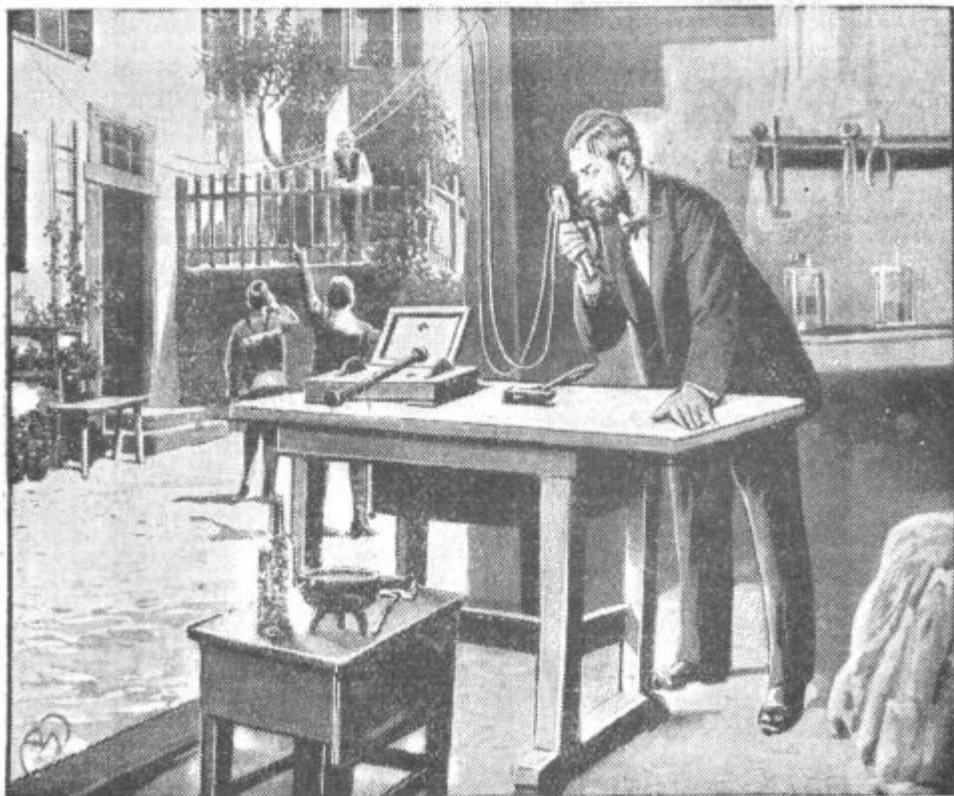
Ko je španski brodar Yañez Pinzon l. 1500 odkril veletok, ki seka vso južnoameriško celino, je baje na bregovih naletel na cele naselbine vojščakinj, oboroženih z loki in streljanci. V neki takšni vasi je vzkliknil: »Como Amazonas!« (kakor Amazonke). Da so ločene ženske prebivale same zase, je dognal Crevaux še l. 1878 ob reki Rio Paru. Tako trdi Brockhaus. Pri vsem tem danes nekoliko dvomijo o pristnosti teh amazonk, o katerih menda ni sledu ne tiru ob veliki reki, poroča Tribune de Genève 2. novembra, opiraje se na nem-

škega raziskovalca Stierlinga. Ta je prepričan, da gre tu za pomoto: za take ženske so predniki po krivem imeli razvpite Indijance Kivarece, znane po razvadi, da zbirajo človeške glave, ki jih z razbeljenim kamenjem pretvarjajo v trofeje, nič debelejšje od pomaranč. Slične ustrojenke hrani narodopisni muzej v Zenevi (Mon Repos).

Kivarci so namreč na zunaj čisto pobabljeni. Hoja, kretnje, zvok glasu in razmerje njihovega telesa, vse spominja ženskih. Za nameček nosijo dolge lase in se lepoticijo!

Sicer pa razkritje vrliga gospoda Stierlinga ni popolnoma novo. Pred polstoletjem je neki drugi popnik prvič izvohal ogabno skrivnost o pripravljanju človeških glav ter omenil enako opazko. Sicer pa so vsi prastanovci velikih goščav ob Amazonki šibke postave in izredno tankih okončin. Kivarci še dolgo niso edini te vrste.

Na drugi strani pa ni verjetno, da bi bili prvi odkrivači prišli v neposredni stik s Kivarci, ki stanujejo daleč od ustja in daleč od srednjega toka reke. Mogoče je, da so posamezni poglavarji ustanovili amazonske čete, kakor so to storili n. pr. Behanzin in njegovi predniki v Dahomeju.

STOLETNIKA ROJSTVA IZUMITELJA TELEFONA

7. januarja je minulo sto let, odkar je bil rojen Filip Reis, ki je l. 1861. izumil telefon. Slika kaže izumitelja pri njegovih prvih poskusih (Glej

»Prvi ne dosežejo cilja« Zis knjiga 14, str. 746)

Po nekih otokih v Južnem morju, zlasti na Gilbertovih, so vladarji tudi imeli navado, da so se obdajali z žensko stražo, povsem različno od harema. Njene puščice niso imele nič skupnega z Amorjevo.

V ameriški knjigi »Lovci na glave ob Amazonki« — pri roki ima francoski prevod Belperronov iz l. 1928 — opozarja pisatelj in raziskovalec Up de Graff, da je privzel špansko pisavo Jívaro, ki je po njegovem najbližja pristni izreki tega imena. Če je tako, bi morala fonetična pisava pri nas biti: Hívaro ali Hívarrec. Toda naša rojaka: Bogumil Trampuž, salezijanec v Ekvadoru (Cuenca), in misijonar Vrhovnik

poročata stalno od l. 1927 v »Kato. mis.« in v »Tujem svetu« o Kivarih, še večkrat o Kivarcih. Zato sem se še jaz odločil za njuno transkripcijo. Nikakor pa ne kaže rabiti francosko obliko »Živari« (Žis. 6. nov. 1932). O Kivarcih je naš tednik lani v II. knjigi (16—19) objavil povest: Romazières »Pri glavorezih«, s slikami iz Belperronovega prevoda. D.

LEPO OBNAŠANJE

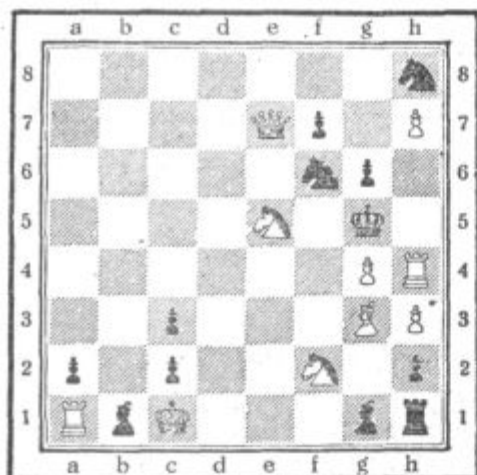

Gospa imenuje v zasebnem razgovoru z dobro znanko ali prijateljico svojega moža po imenu, n. pr. »Ivanu je ta knjiga zelo všeč«. — Kadar pa govori z osebo, ki je dobro ne pozna oziroma jo pozna le površno, tedaj uporablja za svojega moža naziv »moj mož«, n. pr. »Moj mož mi je povedal«.

PROBLEM 53

F. Schiffmann, Berlin
Prvi natis

Sam se je matiral v treh potezah

Italijanska igra

Igral Saemisch na slepem turnirju
dne 17. oktobra v Berlinu

Beli: Saemisch Črni: X. Y.

1. e2-e4 e7-e5 2. Sg1-f3 Sb8-c6 3. Lf1-c4 Lf8-c5 4. c2-c3 Sg8-f6 5. d2-d4 e5xd4 6. c3xd4 Lc5-b4+ 7. Sbl-c3 0-0 8. e4-e5 Sf6-e4 9. 0-0 Se4xc3 10. b2xc3 Lb4xc3 11. Lcl-g5 Dd8-e8 12. Tal-cl Lc3-b4 13. Lg5-f4 Sc6-d8? 14. d4-d5 d7-d6 15. Lc4-d3 d6xe5 16. Lf4xe5 Lb4-d6 17. Tf1-e1 De8-d7 18. Sf3-g5 h7-h6? 19. Sg5-h7 Tf8-e8 20. Le5xd6 Te8xe1+ 21. Dd1xe1 c7xd6 22. Tc1-c7! Dd7-a4 23. Ld3-c3 Da4-b5 24. a2-a4 in črni je kapituliral.

Rešitev problema 52

1. Dg5-h5.

ZIVEŽ IZ — CUNJ

Naša prehrana med vojno bi bila nedvomno obilnejša, če bi že tedaj imeli znanstvena spoznanja, ki jih imamo danes. Eno teh velikih spoznanj je to, da je mogoče iz volne — praktično gre za cunje — pridelovati beljakovino. Volna je beljakovini kemično sorodna in na tej podlagi so razne znanstvene institucije v zadnjih letih skušale umetno pridelovati beljakovino. V laboratoriju nemške državne poskuševalnice v Berlinu-Dahlem je ta eksperiment pred kratkim uspel. Z dodatkom raznih kemikalij so eksperimentatorji dosegli uporabno beljakovino in s tem so napravili prvi korak za umetno izdelovanje beljakovinskih živil.

ok.

ZA MISLEČE GLAVE

78

Ugrabljeno dekle

V nekem modernem detektivskem romanu je opisana naslednja situacija: Zločinci so odvedli damo iz visoke družbe. Spravili so jo v neko samotno stoječo izletniško hišico, zgrajeno v starinskem slogu. V hišici že dolgo ni nihče stanoval, zato so bila okna zabita z deskami in zabita tudi vsa vrata razen enih, ki so držala z zadnje strani na vrt.

Za jetnico je skrbelo zvito, zločinsko kmečko dekle, ki je delalo sporazumno z zločinci. Znašalo je živež in od časa do časa je jetnici tudi kaj skuhalo na starem ognjišču, toda iz previdnosti samo ponoči. Da bi odvrnili okoliške kmete od hišice, so zločinci raztrosili vest, da tam kaj straši.

Detektiv, ki je vodil zasledovanje, je kmalu izvohal, da je jetnica prav v tisti hišici, toda ko je napravil hišno preiskavo, je našel gnezdo prazno. Zločinci so izvedeli za njegovo namero, spravili deklet za tisti čas drugam, in skrbno zabrisali sledove za seboj. Celotno zapraskali so hišico, kakor da že dolgo ni nihče v njej prebival. Vse to so uredili ponoči, dočim je vdrl detektiv v hišico šele, ko se je jelo daniti. Ko je vse natančno preiskal, je pa vendar nekaj dognal, po čemer je lahko zanesljivo sklepal, da so bili v hišici še pred nekaj urami ljudje. Po čem je to uganil?

Rešitev k št. 77

(Pisemski nabiralnik)

Vsa pošta za gospoda državnega pravdnika je prihajala v njegov zaklenjeni pisemski nabiralnik, čigar ključ je bil iz pozabljivosti vzel s seboj. Brzobjavka z opominom, ki jo je poslal gospodinja, je sicer prišla njej v roko, toda ključ nabiralnika, ki ga je nato poslal na svoj naslov, je pismonoša seveda spet vrnil v njegovo skrinjico in tako gospodinja ni mogla izpolniti naročila.

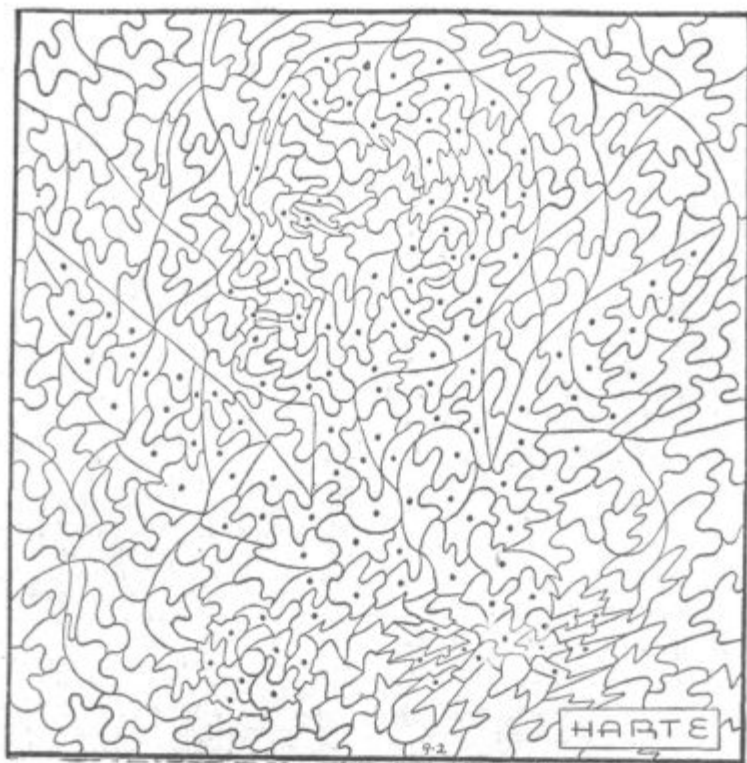
Rešitev k št. 72

(Čudna svetovna zgodovina)

Mila v starem veku niso poznali, pač pa očiščujoča olja. — Kamele, ki je dandanes tako tipična za severno Afriko, so se začeli Egipčani posluževati šele po tisočletjih po faraonski dobi. — Vsi drugi podatki so resnični. — Odgovori na to nagradno »uganko« so zelo pomanjkljivi in pričajo o skoraj popolnem nepoznavanju zgodovine v vrstah sodobne mladine. Med vsemi odgovori je bil en sam pravilen in sicer odgovor gđc. Milke Kaiser, dijakinje v Dravogradu, ki prejme nagrado v obliki slovenske knjige.

RISARSKA UGANKA

POD SINJIM ORLOM

Ni vam treba rezati očrtanih delcev. Vzemite svinčnik in zamažite prostorčke označene s pikami. Ko ste izčrtali vse prostorčke, dobite sliko. Poskušajte in če vam je uspelo, uganite, kaj ste narisali. Rešitev dobite prihodnjič z novo risarsko ugancko.

REŠITEV RISARSKE UGANKE V ZADNJI ŠTEVILKI:

»TO BO GOSTILJA!«

ANEKDOTE

Nos, ki ovira

Pesnik Grabbe je užival zaradi svojega talenta splošne simpatije številnih častilcev. L. 1825. je zaprosil L. Tiecka v Draždanah, naj bi ga sprejel kot upodablajočega umetnika za tamošnje dvorno gledališče.

— Ni vloge, ki bi se je ne upal v kratkem naučiti in zaigrati!

— Bojim se, da vam bo hodila prirojena napaka v nosu vendarle v napoto, če boste hoteli doseči kariero še kot igralec, je odvrnil zvito ravnatelj.

Grabbe se je začuden ozrl v zrcalo in vprašal:

— Nos naj bi me oviral?

— Mislim da, je pristavil Tieck, ker ga vihate previsoko.